

Vaalikelpoisuus aluehallitukseen

37/00.00.01.00/2022

Aluehallitus 26.01.2023 § 6

Lisätiedot	Hyvinvointialuejohtaja Kirsi Leivonen kirsi.leivonen@siunsote.fi Puh. 013 330 8590
Päätösehdotus	Hyvinvointialuejohtaja Leivonen Kirsi: Aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että se toteaa hyvinvointialueen palveluksessa olevien aluehallituksen jäsenten ja varajäsenten menettäneen vaalikelpoisuutensa. Päätös pannaan täytäntöön heti. Edelleen aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että vaalikelpoisuutensa menettäneiden aluehallituksen jäsenten ja varajäsenten osalta suoritetaan vaali uusien jäsenten ja varajäsenten valitsemiseksi.
Päätös	Hyväksyttiin. Merkittiin pöytäkirjaan, että Hilka Tirkkonen poistui kokoustilasta tämän asian käsittelyn ajaksi (asianosaisjäävi). Esteellisyys hyväksyttiin.
Selostus	Vaalikelpoisuudesta aluehallitukseen säädetään hyvinvointialuelain 78 §:ssä seuraavaa: <i>Vaalikelpoinen aluehallitukseen on henkilö, joka on vaalikelpoinen aluevaltuustoon, ei kuitenkaan:</i> <i>1) välittömästi aluehallituksen alaisena toimiva hyvinvointialueen palveluksessa oleva henkilö;</i> Vaalikelpoisuuden menettämisestä puolestaan säädetään hyvinvointialuelain 83 §:n 1 momentissa seuraavaa: <i>Jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Valtuutetun osalta päätöksen tekee aluevaltuusto. Päätös pannaan täytäntöön heti.</i> Toimielimen varajäsenistä säädetään hyvinvointialuelain 36 §:n 3 momentissa seuraavaa: <i>Toimielinten jäsenille valitaan henkilökohtaiset varajäsenet, joihin sovelletaan, mitä varsinaisista jäsenistä säädetään.</i> Lain soveltamisesta Valtiovarainministeriö on antanut ohjauskirjeen 23.11.2022, jossa todetaan muiden muassa seuraavaa:

Hyvinvointialueesta annetun lain (hyvinvointialuelaki, 611/2021) mukaan aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta. Aluehallitus edustaa hyvinvointialuetta työnantajana ja vastaa hyvinvointialueen henkilöstöpolitiikasta. Tästä syystä hyvinvointialueen henkilöstön sekä henkilöstön edunvalvonnasta vastaavien henkilöiden vaalikelpoisuutta aluehallitukseen on eri tavoin rajattu. Organisatorisesti aluehallituksen alaisena työskentelevä henkilö ei voi olla samaan aikaan aluehallituksen jäsenenä.

Jos aluehallituksessa on jäsenenä henkilö, joka siirtyy 1.1.2023 palvelussuhteeseen, jossa hän on välittömästi aluehallituksen alaisena, hän menettää vaalikelpoisuutensa. Jos luottamushenkilö menettää vaalikelpoisuutensa, hänet valinnut toimielin eli aluevaltuusto toteaa luottamustoimen päättyneeksi. Päätös pannaan täytäntöön heti. (hyvinvointialuelain 83 §). Aluevaltuuston päätös on valituskelpoinen.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle vahvistetussa organisaatiossa lautakuntien alaisuudessa ei ole hyvinvointialueen henkilöstöä, joten kaikkien hyvinvointialueen palveluksessa olevien työntekijöiden on katsottava olevan lain 78 §:ssä tarkoitettulla tavalla välittömästi aluehallituksen alaisia, ja niin ollen vaalikelvottomia aluehallitukseen.

Vaalikelpoisuus aluehallitukseen on ollut runsaasti julkisessa keskustelussa esillä ja yleisesti on esitetty, että lainsäätäjän tarkoituksena ei ole ollut sulkea pois hyvinvointialueen henkilöstöä näin laajassa mittakaavassa. Muiden muassa YLE uutisoi 8.1.2023 kuntaministeri Paateron todenneen, että valtiovarainministeriössä on käynnissä selvitys, miten vaalikelpoisuuden käsitettä voidaan tulevaisuudessa rajata ja toisaalta huolehtia päätöksenteon riippumattomuudesta. Selvitys valmistuu tällä hallituskaudella, mutta lainsäädännön valmistelu jää seuraavalle hallitukselle.

Hyvinvointialuelain vaalikelpoisuussäännösten mahdollinen muuttaminen tulee joka tapauksessa viemään aikaa ja vaalikelpoisuussäännösten huomiotta jättäminen tältä osin tarkoittaa merkittävää epävarmuustekijää aluehallituksen päätöksenteon laillisuuden osalta, joten hyvinvointialueen on syytä saattaa aluehallituksen kokoonpano voimassa olevan lain mukaiseksi heti ensimmäisessä aluevaltuuston kokouksessa.